

Міністерство освіти та науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет музичного мистецтва
Кафедра музикознавства, фольклору та музичної освіти

МУЗИЧНА ФОЛЬКЛОРИСТИКА
МОДУЛЬ
«АНАЛІЗ НАРОДНОМУЗИЧНИХ ТВОРІВ»

Методичні рекомендації до курсу
для здобувачів вищої освіти першого освітнього ступеня
«бакалавр» денної та заочної форм навчання
спеціальності В5 «Музичне мистецтво»
спеціалізації «Музичний фольклор»

Рівне – 2025

Музична фольклористика. Модуль «Аналіз народномузичних творів». Методичні рекомендації до курсу для здобувачів вищої освіти першого освітнього ступеня «бакалавр» денної та заочної форм навчання спеціальності В5 Музичне мистецтво спеціалізації «Музичний фольклор». Укладач Л.В. Алієва. Рівне, 2025. 35 с.

Укладач:

Алієва Л. В., викладач кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти факультету музичного мистецтва РДГУ

Рецензенти:

Крижановська Т. І., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти факультету музичного мистецтва РДГУ.

Мазур Д. В., доктор філософії, доцент, завідувач кафедри народно-інструментального виконавства, заступник декана факультету музичного мистецтва РДГУ.

Методичні рекомендації укладено у відповідності до Освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності В5 «Музичне мистецтво» спеціалізації «Музичний фольклор». Вміст методичних рекомендацій – плани практичних та лабораторних занять, завдання до самостійної роботи, тестові завдання для самоконтролю, питання підсумкового контролю тощо – покликані сприяти покращенню підготовки кваліфікованих фахівців галузі народномузичного мистецтва, викладачів профільних дисциплін середніх та вищих навчальних закладів музичного спрямування.

Обговорено на засіданні кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти РДГУ (протокол № 1 від 14.01.2025 р.).

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою факультету музичного мистецтва РДГУ (протокол № 2 від 05.02.2025 р.).

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2025.

© Алієва Л. В., 2025.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Програма навчальної дисципліни	7
Плани та завдання до практичних занять	8
Плани та завдання до лабораторних занять	13
Методичні поради щодо організації самостійної роботи	19
Перелік завдань для самостійної роботи.....	20
Тестові завдання для самоконтролю.....	24
Питання для підготовки до підсумкового контролю	27
Список літератури, рекомендованої для опрацювання.....	28
Додатки	31

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальний процес на кафедрі музикознавства, фольклору та музичної освіти спрямований на виховання музиканта-фольклориста, виконавця і педагога, який повинен володіти базовими знаннями з історії фольклористики та основами теорії музичного фольклору.

Курс «Музична фольклористика» належить до циклу професійної підготовки обов'язкових компонентів освітньої програми «Музичне мистецтво. Музичний фольклор». Він спрямований на глибоке вникнення у природу народномузичної творчості, що передбачає вміння не лише відворювати та інтерпретувати народномузичні твори, а й реконструювати музичні зразки з огляду на невинну та стрімку руйнацію традиційної картини.

У модулі «Аналіз народномузичних творів» розкриваються важливі шляхи пізнання природи фольклорної творчості задля її подальшої фіксації, систематизації, реконструкції та популяризації. В основу програми закладено принципи цілісності, науковості і доступності навчання, свідомості й активності здобувачів вищої освіти у процесі засвоєння знань і набуття професійних навичок типології, аналізу та транскрибування народномузичних творів. Цей курс має тісні міжпредметні зв'язки з модулем «Український утичний фольклор» та дисципліною «Вступ до спеціальності».

Мета курсу – ознайомити здобувачів вищої освіти з основним мелотипами обрядових та необрядових пісень; привити їм навички системного та комплексного аналізу народномузичних творів, виходячи з їх природи, постійної еволюції та регіональної специфіки.

Основні завдання курсу полягають в:

- ознайомленні з жанровою системою українського музичного фольклору;
- визначенні кола понять стабільних та мобільних елементів у народномузичній творчості;
- структуризації фольклорних творів за п'ятьма основними параметрами;
- практикуванні в аналізі основних компонентів народномузичної творчості;
- отриманні навичок аналізу друкованих джерел;
- слуховому аналізу народномузичної творчості.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має оволодіти такими загальними та фаховими **компетентностями**:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

- Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
- Здатність використовувати знання про основні закономірності і досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
- Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
- Здатність оперувати професійною термінологією.
- Здатність здійснювати менеджерську, лекторську, аранжувальну діяльність у сфері музичного мистецтва.

Після опанування навчальним курсом здобувач вищої освіти повинен знати:

- жанрову структуру музичного фольклору;
- різні підходи аналізу фольклорних творів;
- структурні рівні комплексного аналізу народномузичної творчості;

вміти:

- безпомилково визначати жанрову приналежність того чи іншого твору, орієнтуючись на комбіновану класифікацію С. Людкевича – Б. Луканюка;
- встановити генезу того чи іншого твору, тієї чи іншої форми задля їх об'єктивної реконструкції;
- аналізувати народномузичні твори за п'ятьма основними параметрами;
- застосовувати навички аналітичного опрацювання народномузичної творчості при підготованні навчальних і наукових робіт;

бути здатним:

- демонструвати спроможність до самостійного дослідження наукової проблеми в галузі музичного мистецтва та написання роботи відповідно до вимог, готовність дискутувати та аргументувати власну позицію;
- володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах;
- застосовувати теоретичні знання та навички в менеджерській, лекторській практичній діяльності;

- володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом;
- демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва;

Курс «Музична фольклористика» є базовою профільною дисципліною здобувачів вищої освіти спеціалізації «Музичний фольклор» і відіграє провідну роль у підготовці ними кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня «бакалавр». Обов'язковим компонентом кваліфікаційної роботи є етномузикознавчий аналіз представлених у ній народномузичних творів, який подається у додатках. Пісенні зразки аналізуються на рівні віршової та ритмічної структури, а в інструментальних мелодіях вказується основна тональність та форма твору.

Пропоновані методичні рекомендації спрямовані на оптимізацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти денної та зочної форм навчання, зокрема, продуктивну роботу на практичних і лабораторних заняттях, а також ефективну організацію самостійної роботи здобувачів під час вивчення дисципліни «Музична фольклористика».

Програма навчальної дисципліни

№ з/п	Назви змістових модулів та тем
НАВЧАЛЬНИЙ МОДУЛЬ 1 Змістовий модуль 1. МЕЛІКА. ВІРШУВАННЯ.	
Тема 1.	Вступ. Загальні питання музичного формотворення.
Тема 2.	Лінеарність, її основні типи. Поняття меліки у народномузичній творчості.
Тема 3.	Звуковисотна організація. Ладові системи. Натуральні і темперовані строї в етномузиці.
Тема 4.	Види словесності. Ритм, ритмічні елементи. Дві сторони у вірші. Віршова структура.
Тема 5.	Системи. Стопи. Види народного віршування.
Змістовий модуль 2. БАЗИФІКАЦІЯ ВІРША. РИТМІКА.	
Тема 6.	Базифікація. Моделювання первісної структури вірша.
Тема 7.	Мелоритміка. Визначення ритму. Організація (система), музично-ритмічний рисунок (фігура) та композиція як ритм вищого порядку.
Тема 8.	Система ритміки: синтаксична, часокількісна, акцентно-динамічна.
Тема 9.	Моделювання ритмічного рисунку. Втілення композиційної ідеї. Багатоваріантність.

Плани та завдання до практичних занять

Змістовий модуль 1. Меліка. Віршування.

ТЕМА 1. Загальні питання музичного формотворення. Три основні компоненти мелодії. Структурні одиниці меліки. Два основні типи музичного інтонування.

План

1. Мелодія – основа музичного твору.
2. Основні компоненти мелодії.
3. Структурні одиниці меліки.
4. Музичний тон у культурі усної традиції.

Завдання:

1. Визначення поняття мелодії в музиці. Характеристика її основних компонентів.
2. Ознайомлення з основними структурними одиницями меліки.
3. Участь в обговоренні: значення музичного тону в культурі усної традиції.

ТЕМА 2. Лінеарність. Чотири її основні типи та три можливі рухи. Формалізація меліки. Тональність. Модуляції.

План

1. Поняття лінеарності.
2. Основні типи лінеарності.
3. Три можливі рухи мелодичної лінії.
4. Тональність у народномузичних творах. Модуляції.

Завдання:

1. Характеристика основних виявів висотновизначеної лінеарності.
2. Участь в обговоренні: можливі рухи мелодичної лінії та їх графічне вираження.
3. Визначення мелічної форми пісень зимового циклу з праці «Колядки та щедрівки Рівненського Полісся у записах Віктора Ковальчука» / заг. ред. Л. Лукашенко. Рівне : ПП «Формат А», 2023. С.19–74.

ТЕМА 3. Звуковисотна організація. Ладові системи. Натуральні й темперовані строї в етномузиці.

План

1. Поняття строю.
2. Натуральні і темперовані строї в народній музиці.
3. Класифікація звукорядів вокальної музики.
4. Три основні ладові системи.

Завдання:

1. Ознайомлення з поняттями строю та звукоряду в народній музиці.
2. Визначення ознак, за якими класифікуються звукоряди вокальної музики.
3. Участь в обговоренні: основні ладові системи народної музики, їх характеристика.
4. Визначення амбітусу звукорядів пісень весняного циклу з праці «Волинські народні пісні з архіву Філарета Колесси» / упорядкування В. Ярмоли, Ю. Рибак. Львів: Галич-Прес, 2021. С.25–38.

ТЕМА 4. Види словесності. Ритм, ритмічні елементи. Дві сторони у вірші. Віршова структура.

План

1. Ритмічна форма вірша.
2. Семантична форма – контраст і повтор.
3. Особливі види повтору.

Завдання:

1. Робота з фаховою літературою: опрацювання розділу «Розвиток ритмічності в українській народній поезії» праці «Ритміка українських народних пісень» Філарета Колесси (Музикознавчі праці / Філарет Колесса; підготувала до друку Софія Грица. Київ : Наукова думка, 1970. С.42–86).
2. Ознайомлення з структурою пісенного вірша (віршового масиву): строфа – верса – стопа.
3. Визначення можливого співвідношення віршових частин за змістом: контраст і повтор.
4. Участь в обговоренні: особливі види повторів віршового тексту в народних піснях.

**ТЕМА 5. Системи. Стопа. Вільноречитативне віршування. Тиради.
Жанри з речитативними віршами. Тонічне віршування. Приналежність
до певних жанрових груп.**

План

1. Види стоп в українському народному віршуванні.
2. Речитативна стопа.
3. Тонічна стопа.
4. Силабічне віршування
5. Проміжні стопи: силаботонічна та звільнено-силабічна.

Завдання:

1. Ознайомлення з видами стоп в українському народному віршуванні.
2. Характеристика основних типів віршування української пісенності: вільноречитативне, тонічне, силаботонічне.
3. Визначення типу силаботонічного вірша у народнопісенній поезії на основі пісень літературного походження з праці «Волинські народні пісні з архіву Філарета Колесси» / упорядкування В. Ярмоли, Ю. Рибак. Львів: Галич-Прес, 2021. С.90–100.

Змістовий модуль 2. Базифікація вірша. Ритміка.

ТЕМА 6. Базифікація. Моделювання первісної структури вірша.

План

1. Основна та похідна структура вірша.
2. Основні модифікації віршового тексту.
3. Моделювання первісної структури вірша.

Завдання:

1. Визначення понять основної та похідної структура вірша.
2. Ознайомлення з основними видами модифікацій віршового тексту.
3. Моделювання первісної структури вірша на основі творів звичайного жанрового циклу з праці «Народні пісні Березнівщини: за матеріалами експедиції 2013 року» / упоряд. Ю. Рибак. Рівне, 2016. С.169–186.

ТЕМА 7. Мелоритміка. Визначення ритму. Організація (система), музично-ритмічний рисунок (фігура) та композиція як ритм вищого порядку.

План

1. Музичний ритм як один з базових компонентів мелодії.
2. Музично-ритмічний рисунок.
3. Музично-ритмічна система.
4. Музично-ритмічна форма

Завдання:

1. Характеристика музичного ритму як одного з базових компонентів мелодії.
2. Визначення понять музично-ритмічний рисунок, музично-ритмічна система та музично-ритмічна форма.
3. Робота з фаховою літературою: анотування § 20 «Мелоритмічна форма» праці Б. Луканюка «Курс музичного фольклору: У 3 кн. / Львівська національна музична академія ім. М.В. Лисенка; Кафедра музичної фольклористики; Проблемна науково-дослідна лабораторія музичної етнології. Львів: СПОЛОМ, 2022. Кн. 1. С. 146–154.
4. Участь в обговоренні: значення музичного ритму у процесі варіювання народномузичних творів.

ТЕМА 8. Система ритміки. Три основні системи – синтаксична, часокількісна, акцентно-динамічна.

План

1. Поняття музично-ритмічної системи.
2. Акцентно-динамічна ритміка.
3. Характеристика синтаксичної ритміки.
4. Часокількісний ритм.

Завдання:

1. Ознайомлення з основними системами ритміки. Їх особливості.
2. Характеристика основних тактів в акцентно-динамічній ритміці: хорей, ямб, дактиль, амфібрахій, анапест. Жанри пісень з акцентно-динамічною ритмікою.
3. Визначення системи ритмічних тривалостей у часокількісному ритмі.

4. Участь в обговоренні: зв'язок систем ритміки з жанрами народної вокальної музики.

ТЕМА 9. Моделювання. Втілення композиційної ідеї. Багатоваріантність.

План

1. Поняття моделювання ритмічного рисунку.
2. Визначення пісенного типу, прототипу та архетипу.
3. Три основні принципи моделювання ритмічної структури.

Завдання:

1. Визначення поняття моделювання, необхідність моделювання для встановлення основних мелотипів народних пісень.
2. Ознайомлення з категоріями пісенного типу, прототипу та архетипу та процесом їх виявлення на основі моделювання ритмічного рисунку.
3. Характеристика основних принципів моделювання ритмічної структури. Три правила Климента Квітки.
4. Моделювання ритмічних рисунків обрядових пісень з праці «Волинські народні пісні з архіву Філарета Колесси» / упорядкування В. Ярмоли, Ю. Рибак. Львів: Галич-Прес, 2021. С. 19-43.

Плани та завдання до лабораторних занять

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. МЕЛІКА. ВІРШУВАННЯ.

ТЕМА 1. Звукоряди вокальної музики, їх класифікація. Субституція. Три основні ладові системи.

План

1. Класифікація звукорядів вокальної музики за обсягом (вузькооб'ємні та широкооб'ємні) і складом.
2. Визначення амбітусу звукоряду.
3. Субституція – основний принцип варіантної підміни в мелодії.
4. Визначення основних ладових систем: тональна, модальна, пентатонна.

Завдання:

1. Практикування у визначенні ладової структури пісень календарно-обрядового циклу. Основні звукоряди народної музики за обсягом – трихорд, тетрахорд, пентахорд, гексахорд, гептахорд. Мінорний та мажорний нахил мелодії.
2. Ознайомлення з поняттями натуральної субсекунди, ввідної субсекунди, субкварти, їх визначення у нотних зразках календарно-обрядових пісень. Заповнена і незаповнена субкварта.

Збірники народної музики для роботи на занятті:

- Народна музика північної Рокитнівщини (за матеріалами експедиції 2001 року) / Упоряд. Ю.П. Рибак, Л.Д. Гапон. Львів: Сполом, 2002. С. 10–22.
- Народна музика Рівненського Полісся у записах Віктора Ковальчука / заг. ред. Ю. П. Рибак. Рівне : Дятлик М. С., 2018. С. 11–65.
- Народні пісні Березнівщини: за матеріалами експедиції 2013 року / упоряд. Ю. Рибак. Рівне, 2016. С. 12–79.

ТЕМА 2. Види строф. Куплети. Семантична форма. Міжстрофові та середстрофові повтори.

План

1. Структура віршового тексту народновокальних творів.
2. Види та будова строф.
3. Визначення семантичної форми вірша.
4. Позначення віршової структури в аналізі народномузичних творів.
5. Дві категорії повторів – міжстрофові та середстрофові. Визначення та буквене позначення.

Завдання:

1. Поділ пісенного тексту на структурні елементи – стопа – верса – строфа – віршовий масив. Основні види стоп. Тирада.
2. Практикування у визначенні структури віршового тексту народновокальних творів на прикладі календарно- та родинно-обрядових пісень.
3. Встановлення можливого співвідношення віршових частин за змістом: контрасне та повтор. Розгляд міжстрофових та середстрофових повторів на основі творів зимового та весняного циклів.
4. Практикування у визначенні та буквеному позначенні семантичної форми вірша.

Збірники народної музики для роботи на занятті:

- Волинські народні пісні з архіву Філарета Колесси / упорядкування В. Ярмоли, Ю. Рибак. Львів: Галич-Прес, 2021. С. 19–42.
- Народна музика Рівненського Полісся у записах Віктора Ковальчука / заг. ред. Ю. П. Рибак. Рівне : Дятлик М. С., 2018. С. 14–91.
- Колядки та щедрівки Рівненського Полісся у записах Віктора Ковальчука» / заг. ред. Л. Лукашенко. Рівне : ПП «Формат А», 2023. С. 19–96.

ТЕМА 3. Системи віршування. Силаботонічний вірш або силаботоніка. Силабічне віршування як найпоширеніше у питомій фольклорній творчості.

План

1. Характеристика систем віршування: основних (речитативна, тонічна, силабічна) та проміжних (силаботонічна, звільнено-силабічна).
2. Двоскладові (ямб, хорей) та трискладові (дактиль, амфібрахій, анапест) стопи силаботонічного віршування.
3. Складочислення – основа силабічного віршування.
4. Ізосилабічні та гетеросилабічні рядки у силабічному віршуванні.

Завдання:

1. Розгляд основних систем віршування на основі народномузичних творів різних жанрів: речитативна – голосіння, думи; тонічна – дитячі забавлянки, хороводи, приспівки; силабічна – календарно-обрядові, родинно-обрядові, звичайні пісні.
2. Практикування у визначенні типів силаботонічного віршування на основі наплизових та пісень літературного походження.

3. Визначення кількості стоп у рядках пісень з силабічним віршуванням. Виявлення дво-, три- та чотиридольних ізосилабічних і гетеросилабічних рядків.

Збірники народної музики для роботи на занятті:

- Колесса Ф. Мелодії українських народних дум / Ф. М. Колесса; АН Української РСР, Ін-т мистецтвознав., фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. Київ: Наук. думка, 1969. 586, [5] с., [4] арк. фото : ноти.
- Волинські народні пісні з архіву Філарета Колесси / упорядкування В. Ярмоли, Ю. Рибак. Львів: Галич-Прес, 2021. С. 19–101.
- Скаче горобейко. Дитячі ігри Рівненського Полісся у записах Віктора Ковальчука. Рівне: ПП «Формат-А». 2020. С. 4–49.
- Народна музика північної Рокитнівщини (за матеріалами експедиції 2001 року) / Упоряд. Ю.П. Рибак, Л.Д. Гапон. Львів: Сполом, 2002. С. 10–52.
- Пісні села Погоріловка (с.Поліське Березнівського р-ну Рівненської обл.). Записи, транскрипції і впорядкування Тетяни Гнатюк. Загальна редакція Ю.П.Рибак. Рівне, 2003. С. 17–106.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. БАЗИФІКАЦІЯ ВІРША. РИТМІКА.

ТЕМА 4. Базифікація віршового тексту. Основні модифікації. Правила моделювання за К. Квіткою, В. Гошовським та Б. Луканюком.

План

1. Структура вірша: основна та похідна.
2. Виявлення модифікацій у текстах різножанрових пісень.
3. Визначення реальної структури вірша та її базифікованої форми внаслідок моделювання.

Завдання:

1. Розгляд основних модифікацій віршових текстів на прикладі різножанрових пісень: вставляння окремих звуків та складів; пропуски складів, особливо в кінці строфи; вставляння коротких слів, вигуків; суттєва видозміна тексту.
 2. Практикування у базифікації віршової структури на основі моделювання реальної ритмічної форми вірша.
- Збірники народної музики для роботи на занятті:
 - Народна музика Рівненського Полісся у записах Віктора Ковальчука / заг. ред.. Ю. П. Рибак. Рівне : Дятлик М. С., 2018. С. 14–91.

- Народна музика північної Рокитнівщини (за матеріалами експедиції 2001 року) / Упоряд. Ю.П. Рибак, Л.Д. Гапон. Львів: Сполом, 2002. С. 10–52.
- Пісні села Погоріловка (с.Поліське Березнівського р-ну Рівненської обл.). Записи, транскрипції і впорядкування Тетяни Гнатюк. Загальна редакція Ю.П.Рибак. Рівне, 2003. С. 17–106.
- Народні пісні Березнівщини: за матеріалами експедиції 2013 року / упоряд. Ю. Рибак. Рівне, 2016. С. 80–189.

ТЕМА 5. Мелоритміка. Принципи моделювання ритмічних рисунків. Три ступені моделювання.

План

1. Поняття музичного ритму як одного з базових компонентів мелодії.
2. Основні етапи моделювання ритмічного рисунку народномузичних творів.
3. Моделювання ритмічного рисунку за правилами К. Квітки.

Завдання:

1. Визначення найважливіших принципів видозмінювання ритмічних рисунків, їх розгляд на прикладі пісень різних жанрів.
2. Встановлення основних етапів моделювання ритмічного рисунку.
3. Практикування у моделюванні ритмічного рисунку на основі правил К. Квітки на прикладі різножанрових народномузичних творів.

Збірники народної музики для роботи на занятті:

- Волинські народні пісні з архіву Філарета Колесси / упорядкування В. Ярмоли, Ю. Рибак. Львів: Галич-Прес, 2021. С. 19–101.
- Колядки та щедрівки Рівненського Полісся у записах Віктора Ковальчука» / заг. ред. Л. Лукашенко. Рівне : ПП «Формат А», 2023.С.19–96.
- Народна музика північної Рокитнівщини (за матеріалами експедиції 2001 року) / Упоряд. Ю.П. Рибак, Л.Д. Гапон. Львів: Сполом, 2002. С. 10–52.
- Пісні села Погоріловка (с.Поліське Березнівського р-ну Рівненської обл.). Записи, транскрипції і впорядкування Тетяни Гнатюк. Загальна редакція Ю.П.Рибак. Рівне, 2003. С. 17–106.

ТЕМА 6. Акцентно-динамічна ритміка. Синтаксичний ритм, його відношення до словесної будови. Часокількісний ритм із власною системою ритмічних тривалостей.

План

1. Чергування наголошених та ненаголошених долей як визначальна ознака акцентно-динамічної ритміки.
2. Речення – найменша побудова синтаксичної ритміки. Ініція, репетиціювання та клаузула – основні складові речення.
3. Ритмічний рисунок у часокількісному ритмі.

Завдання:

1. Визначення видів тактів акцентно-динамічної ритміки на основі аналізу танцювальних мелодій, дитячих пісень і щедрівок, церковних коляд та народних романсів.
2. Встановлення основних складових речення у синтаксичній ритміці – ініція, репетиціювання, клаузула – на основі аналізу народних голосінь.
3. Розгляд основних можливих співвідношень ритмічних тривалостей у часокількісному ритмі.

Збірники народної музики для роботи на занятті:

- Народна музика північної Рокитнівщини (за матеріалами експедиції 2001 року) / Упоряд. Ю.П. Рибак, Л.Д. Гапон. Львів: Сполом, 2002. С. 16–76.
- Голосіння / Упоряд. І. Коваль-Фучило (наук. ред. Л. Іваннікова); НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. К., 2012. 792 с. + компакт-диск.
- Волинські народні пісні з архіву Філарета Колесси / упорядкування В. Ярмоли, Ю. Рибак. Львів: Галич-Прес, 2021. С. 86–100.
- Колядки та щедрівки Рівненського Полісся у записах Віктора Ковальчука / заг. ред. Л. Лукашенко. Рівне : ПП «Формат А», 2023. С.117–160.

ТЕМА 7. Процес моделювання пісень конкретного типу. Три основні принципи видозмінювання ритмічних рисунків. Визначення пісенного типу, пісенного прототипу та пісенного архетипу.

План

1. Три принципи видозмінювання ритмічного рисунку – ритмічна варіантність, ритмічна варіативність та ритмічна трансформація.
2. Встановлення пісенного типу, прототипу та архетипу на основі трьох ступенів моделювання.

3. Основні ступені моделювання: типу – за правилами К.Квітки; прототипу – базифікація та кристалізація; архетипу– скелетизація та реконструкція.

Завдання:

1. Практикування у моделюванні ритмічного рисунку пісень весільного циклу. Встановлення їх основних мелотипів на основі праці Б. Луканюка «Мелотипологія весільних ладканок і пісень (за матеріалами Західного Полісся та Західної Волині)».
2. Моделювання ритмічного рисунку пісень звичайного жанрового циклу. Визначення найуживаніших ритмічних структур.
3. Визначення пісенних типів, прототипів та архетипів на основі трьох ступенів моделювання народномузичних творів.

Пропоновані праці та збірники народної музики для роботи на занятті:

- Луканюк Б. Мелотипологія весільних ладканок і пісень (за матеріалами Західного Полісся та Західної Волині): Методичні рекомендації з курсу «Український музичний фольклор». Львів, 2004. 20 с. Львівська державна музична академія імені Миколи Лисенка; кафедра музичної фольклористики.
- Народна музика Рівненського Полісся у записах Віктора Ковальчука / заг. ред.. Ю. П. Рибак. Рівне : Дятлик М. С., 2018. С. 66–162.
- Народна музика північної Рокитнівщини (за матеріалами експедиції 2001 року) / Упоряд. Ю.П. Рибак, Л.Д. Гапон. Львів: Сполом, 2002. С. 24–52.
- Волинські народні пісні з архіву Філарета Колесси / упорядкування В. Ярмоли, Ю. Рибак. Львів: Галич-Прес, 2021. С. 43–85.

Методичні поради щодо організації самостійної роботи

Успіх самостійної підготовки до занять здобувачів вищої освіти залежить від правильного спрямування та визначення завдань, які може якісно виконати здобувач. Самостійна робота вимагає підвищеної активності, поступовості та послідовності при засвоєнні матеріалу, творчої ініціативи.

Важливими факторами при самостійному опрацюванні матеріалу є:

- вміння планувати роботу і вільний час;
- ставити перед собою конкретні завдання та знаходити шляхи їх вирішення;
- працювати над покращенням навичок анотування, реферування, аналізу теоретичної літератури.

Самостійне опрацювання завдань програми потребує від здобувача вищої освіти, перш за все, усвідомлення мети засвоєння матеріалу та можливих шляхів її досягнення. Позитивні результати самостійних занять здобувачів залежать від їх психологічної акцентованості на обраний вид діяльності, вміння раціонально і продуктивно організовувати свій час для занять.

У системі сучасних завдань музично-педагогічної підготовки головною є орієнтація здобувачів на самостійну роботу над народномузичним твором. Самостійна підготовка програми вимагає від здобувача вищої освіти налагодження тісної взаємодії з викладачем відповідного предмету та викладачами профільюючих виконавських дисциплін.

Здобувачам вищої освіти важливо навчитися самостійно записувати, систематизувати та аналізувати музичні твори за різними параметрами, знаходити й відбирати оригінальні зразки народномузичної творчості для застосування їх у порівняльних наукових дослідженнях, а також у процесі виконавської практики.

Для результативного виконання завдань самостійної роботи з дисципліни «Музична фольклористика» необхідно планомірно і послідовно опрацьовувати рекомендовану викладачем фахову літературу, стисло анотувати основні положення пропонованих наукових праць та досліджень. Слід приділити увагу засвоєнню жанрової систематики українського музичного фольклору та основних мелотипів різножанрових пісень. Також дуже важливо самостійно практикуватися в аналізі народномузичних творів за основними параметрами – віршовою, ритмічною і ладовою структурами, віршовою та мелічною формами.

Перелік завдань для самостійної роботи

Змістовий модуль 1

ТЕМА 1.

1. Опрацювання методичної та наукової літератури, ознайомлення з різними методиками аналізу народномузичних творів (київська та львівські школи).
2. Перегляд відео-лекції Ірини Клименко «Чому мелодій менше, ніж текстів». Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=eVOdFo6e5IM>. Анутовання ключових положень лекції.
3. Підготувати повідомлення на тему: «Мелодія – основа основ народномузичного твору».

ТЕМА 2.

1. Аналіз мелодій різножанрових пісень з подальшим визначенням типу лінеарності.
2. Опрацювання фахової літератури: Луканюк Б. «Думовий лад. Причинок до теорії модальності». Режим доступу: https://philology.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2016/12/Rodyna_Kolessiv_Lukanyk_B_Dumovyj_lad_2013.pdf. Анутовання §§ 1–3.
3. Перегляд відео-лекції Ірини Клименко «Лади у традиційному співі». Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=40dN-h0wiVQ>. Анутовання ключових положень лекції.

ТЕМА 3.

1. Опрацювання фахової літератури: Іваницький А. «Ладова будова народної музики» з праці «Українська музична фольклористика (методологія і методика)» (Навч. посібник. Київ: Заповіт, 1997). С. 236–260.
2. Практикування у визначенні звукорядів обрядових пісень за амбітусами, мелодичної структури різножанрових творів.
3. Підготувати повідомлення на тему: «Поняття ладу у народній музиці».

ТЕМА 4.

1. Аналіз віршової структури пісень календарно-обрядового та родинно-обрядового циклів з визначенням елементів віршового масиву.
2. Опрацювання фахової літератури: Б.Луканюк. Диференціальний принцип тактування: Методичні рекомендації до курсу „Музично-етнографічна документація. Львів, 1994. 40 с. Вищий державний музичний інститут імені Миколи Лисенка у Львові; кафедра музичної фольклористики (етномузикознавства).
3. Підбір пісень зимового та весняного циклів з наявністю міжстрофових та середстрофових повторів.

ТЕМА 5.

1. Опрацювання збірників народної музики з метою підбору пісень з різними видами віршування: вільноречитативним, тонічним, силаботонічним.
2. Опрацювання аудіоматеріалів та визначення на слух типу віршування у народномузичних творах.
3. Перегляд відео-лекції Ірини Клименко «Силабічний ритм — хранитель обрядових мелодій». Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=u6xFXXksd2s>. Анотування ключових положень лекції.

Змістовий модуль 2

ТЕМА 6.

1. Опрацювання збірників народної музики та виявлення основних модифікацій у текстах різножанрових пісень.
2. Практикування у базифікації (моделюванні) похідних віршових структур та визначення типових форм.
3. Опрацювання §§17–19 Лекції № 5 праці Б. Луканюка «Курс музичного фольклору: У 3 кн.» / Львівська національна музична академія ім. М.В. Лисенка; Кафедра музичної фольклористики; Проблемна науково-дослідна лабораторія музичної етнології. Львів: СПОЛОМ, 2022. Кн. 1. С. 119–146.

ТЕМА 7.

1. Робота над визначенням у друкованих джерелах ритмічної структури та музично-ритмічної схеми.
2. Опрацювання та засвоєння основних правил моделювання ритмічних рисунків народномузичних творів.
3. Практикування у визначенні ритмічної структури різножанрових пісень.
4. Перегляд відео-лекції Ірини Клименко «Чому корисно знати музичну структуру?». Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=pifeM0B_Coc.

ТЕМА 8.

1. Опрацювання збірок народної музики з метою підбору пісень з різними системами ритміки – синтаксичною, часокількісною та акцентно-динамічною.
2. Опрацювання аудіоматеріалів та визначення на слух музично-ритмічної схеми.
3. Формування реєстру типових музичних зразків із території фольклорної бази.

ТЕМА 9.

1. Практикування у визначенні структурних моделей (базифікація та скелетизація).
2. Опрацювання друкованих та аудіоджерел з метою визначення семантичної форми вірша, мелічної форми та ладових особливостей.
3. Здійснення комплексного аналізу народномузичних зразків.
4. Підготувати повідомлення на тему: «Поняття пісенного типу, прототипу та архетипу в народній музиці».

Рекомендовані збірки народної музики для опрацювання під час самостійної роботи:

1. Волинські народні пісні з архіву Філарета Колесси / упорядкування В. Ярмоли, Ю. Рибак. Львів: Галич-Прес, 2021. 272 с.
2. Колядки та щедрівки Рівненського Полісся у записах Віктора Ковальчука / заг. ред. Л. Лукашенко. Рівне : ПП «Формат А», 2023. 224 с.: іл., нот.

3. Народна музика північної Рокитнівщини (за матеріалами експедиції 2001 року) / Упоряд. Ю.П. Рибак, Л.Д. Гапон. Львів: Сполом, 2002. 108 с.
4. Народна музика Рівненського Полісся у записах Віктора Ковальчука / заг. ред. Ю. П. Рибак. Рівне : Дятлик М. С., 2018. 316 с.
5. Народні пісні Березнівщини: за матеріалами експедиції 2013 року / упоряд. Ю. Рибак. Рівне, 2016. 208 с.
6. Ой на kota воркота. Коліскові пісні Рівненського Полісся у записах Віктора Ковальчука. Рівне : ПП «Формат А», 2019. 52 с.: іл., нот., CD.
7. Пісні села Погоріловка (с.Поліське Березнівського р-ну Рівненської обл.). Записи, транскрипції і впорядкування Тетяни Гнатюк. Загальна редакція Ю.П.Рибак. Рівне, 2003. 131 с.
8. Скаче горобейко. Дитячі ігри Рівненського Полісся у записах Віктора Ковальчука. Рівне: ПП «Формат-А». 2020. 52 с.: з іл, нот., CD.

Аудіозаписи народної музики:

1. Електронний архів українського фольклору. Режим доступу: <https://folklore-archive.org.ua/collectors/page/2/>
2. Канал культурно-мистецького проекту «Рись». Режим доступу: <https://www.youtube.com/@Рись-н2п/featured>
3. Проект «Поліфонія». Онлайн-архів музичного фольклору. Режим доступу: <https://www.polyphonyproject.com/uk>
4. «Чари українського багатоголосся. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=7osR18Xs3Bs&list=PL331NYfnTBXWburMSkFLf5URAXEOXZbwK>
5. Архів аудіозаписів Лабораторії музичної етнографії кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти РДГУ.
6. Особисті записи народномузичних творів здобувачів вищої освіти.

Тестові завдання для самоконтролю
(необхідне підкреслити або відмітити)

1. Розрізняють основні типи інтонування:

- лінеарне і визначене;
- визначене і невизначене;
- витримане і поступальне.

2. Всяке звучання, що бере участь в музикуванні це:

- музичний тон;
- меліка;
- лінеарність.

3. Семантична форма вірша виражає:

- структуру членування вірша;
- наявність римування
- співвідношення віршових частин за змістом.

4. Існує два види повторів у пісенних текстах:

- середрядкові і міжрядкові;
- середстрофові і міжстрофові;
- міжстрофові і міжрядкові.

5. Відтворення та тому ж самому місці кожної строфи однакових слів це:

- рефрен або приспів;
- трафаретка;
- конкатенація.

6. Близька до прози стопа, що має вільну кількість складів і невпорядковану акцентуацію називається::

- силабічною;
- тонічною;
- речитативною.

7. Тонічне віршування найчастіше зустрічається у:

- Думах, голосіннях;
- дитячих забавлянках і хороводах;

- обрядових піснях.

8. Згідно уніфікованої системи запису віршової структури, стопи міжстрофових повторів:

- підкреслюються знизу;
- позначаються комою вгорі;
- позначаються крапкою знизу.

9. Яка можлива кількість складів у силабічній стопі:

- від 2 до 10;
- від 3 до 10;
- від 3 до 7.

10. Якщо у рядку є стопи з однаковою кількістю складів, його називають:

- гетеросилобічним;
- ізосилабічним;
- ізоритмічним.

11. Який вид ритміки базується на чергуванні наголошених і ненаголошених долей:

- акцентно-динамічна;
- синтаксична;
- часокількісна.

12. Тридольний такт з наголосом на першому складі має назву:

- ямбічний;
- дактилічний;
- анапестичний.

13. Речення, що складається з ініції, репетиціювання та клаузули є основою:

- акцентно-динамічної ритміки;
- часокількісної ритміки;
- синтаксичної ритміки.

14. Спосіб організації послідовності ритмічних тривалостей та форм це:

- музично-ритмічна система;
- музично-ритмічний рисунок;

- музично-ритмічна форма.

15. Моделювання первісної структури вірша з метою визначення її типової форми це:

- кристалізація;
- базифікація;
- трансформація.

16. Три основні правила моделювання ритмічного рисунку сформулював:

- С. Людкевич;
- Б. Луканюк;
- К. Квітка.

17. При моделюванні ритмічного рисунку наявні в нотах паузи:

- додаються до попередніх тривалостей;
- не враховуються;
- додаються до наступних тривалостей.

18. Віршова структура в етномузикознавчому аналізі позначається:

- римськими цифрами;
- арабськими цифрами;
- латинськими літерами.

19. При буквеному позначенні міжстрофових повторів використовують літери:

- від А і далі;
- від А до Р;
- від Р і далі.

20. Мелічна форма в етномузикознавчому аналізі позначається:

- латинськими літерами;
- грецькими літерами;
- кирилицею.

Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. У чому полягає значення мелодії?
2. Які основні складові мелодії?
3. Назвати структурні одиниці меліки.
4. Охарактеризувати поняття музичного тону.
5. Назвати рівні класифікації музичних тонів.
6. Місце звуковисотної невизначеності («атональність»).
7. Назвати основні вияви висотновизначеної лінеарності.
8. Охарактеризувати поняття строю.
9. Специфіка визначення звукорядів у народній музиці.
10. Скласти звукообрази народномузичного виконавства.
11. Якими є засади звуковисотної організації («ладу»)?
12. Дати визначення ладовим системам.
13. Як визначається тональність в етномузиці?
14. Місце пентатоніки в українській народній музиці.
15. Модальність («тетрахордовість») як основа старовинної музики.
16. Прояви модальної модуляційності.
17. Роль і місце словесності в народній музиці.
18. Які складові поетичного ритму?
19. Методика визначення структури («ритмічної форми») вірша
20. Назвати рівні (складові) віршової структури.
21. Критерії визначення поетичної строфи в пісенній творчості
22. Ознаки тирадної (пісенної та речитативної) побудови.
23. У чому виявляються семантичні ознаки поетичного рядка (верса)?
24. Якими є структурні ознаки поетичного рядка?
25. Особливості фоніки народнопісенного вірша.
26. Порівняти явища асонансу та рими.
27. Якими бувають семантичні форми вірша?
28. Назвати способи формалізації народного вірша.
29. Назвати види стоп.
30. Охарактеризувати вільноречитативне віршування.
31. У чому полягає особливість тонічного віршування?
32. Особливості поширення силаботонічного вірша в народнопісенній поезії.
33. Як силабіка проявляється в українському народному віршуванні?
34. Як відбувається формалізація силабічних віршових форм?

35. У чому проявляється звільненосилабічне віршування?
36. Назвати види модифікації вірша.
37. Якими є способи моделювання (базифікації) віршової структури?
38. Дати визначення ритму.
39. Охарактеризувати складові музичного ритму.
40. Як музична ритміка проявляється в українському фольклорі?

Список літератури, рекомендованої для опрацювання

1. Грица С. Мелос української народної епіки [Текст] : [монографія] / Софія Грица; Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ: Вид. дім Дмитра Бураго, 2015. 338 с.
2. Завальнюк А. Основні типи українських літніх обрядових пісень та їх мелодіалектні різновиди. *П'ята конфер. дослідників народн. музики червононоруських (галицько-володимирських) та суміжн. земель*. Львів, 1994. С. 46–51.
3. Іваницький А. Українська музична фольклористика (методологія і методика): Навч. посібник. Київ: Заповіт, 1997. 392 с.
4. Іваницький А. Українська народна музична творчість: Навч. посібник / Під ред. М.М. Поплавського. 2-е вид., допр. Київ: Музична Україна, 1999. 222 с.
5. Ігри та пісні: Весняно-літня поезія трудового року. Збірник / Упоряд., передм. і прим. О.І. Дея; нотний матеріал упоряд. А.І. Гуменюк. Київ: Вид-во АН УРСР, 1963. 671 с.
6. Квітка К. Вибрані статті: У 2 ч. / Упоряд., передм. та комент. А.І. Іваницького. Київ: Музична Україна, 1985-1986. Ч. 1. 1985. 142 с.; Ч. 2. 1986. 152 с.
7. Квітка К. Українські народні мелодії. Збірник / Упоряд. та ред. А.І. Іваницького: Наукове видання. К., 2005. 480 с. з нот.
8. Клименко І. Купальсько-петрівські мелотипи Прип'ятського Полісся: Матеріали до атласу музичних діалектів. *Проблеми етномузикології: Зб. наук. пр.* / Упоряд. О. Мурзина. Київ, 1998. Вип.1. С. 107–136.
9. Клименко І. Мелогографія живих наспівів басейну Прип'яті: Автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. Київ, 2001. 20 с.

10. Климець Ю. Купальська обрядовість на Україні. К.: Наук. думка, 1990. 144 с.
11. Колесса Ф. Наверствування і характеристичні признаки українських народних мелодій / Колесса Ф. *Музикознавчі праці*. Підгот. до друку С. Грица. Київ: Наукова думка, 1970. С. 248–269.
12. Колесса Ф. Фольклористичні праці / Філарет Колесса; підготовка до друку, вступна стаття та примітки Софії Грици. Київ, 1970. 414 с.
13. Луканюк Б. Диференціальний принцип тактування. *Актуальні питання фіксації та транскрипції творів народної музики: Зб. наук. пр.* Київ, 1989. С. 59–86.
14. Луканюк Б. Думовий лад. *Родина Колессів – спадкоємність науково-мистецьких традицій: Збірник наукових праць та матеріалів*. Львів, 2013, С. 463–535.
15. Луканюк Б. Курс музичного фольклору: У 3 кн. / Львівська національна музична академія ім. М.В. Лисенка; Кафедра музичної фольклористики; Проблемна науково-дослідна лабораторія музичної етнології. Львів: СПОЛОМ, 2022. Кн. 1: Лекції, 512 с.; Кн. 2: Зразки, 392 с.; Кн. 3: Прилоги, 592 с.
16. Луканюк Б. Пам'ятка студента-практиканта і збирача-початківця: Методичні рекомендації. Рівне, 2001. 24 с.
17. Луканюк Б., Добрянська Л. Спроба мелотипології весільних ладканок і пісень західного Полісся та західної Волині. *Етнокультурна спадщина Полісся* / Ред.-упоряд. В.П. Ковальчук. Рівне. 2004. Вип. 5. С. 95–108.
18. Луканюк Богдан. Часокількісний музичний ритм. Львів 2017. 304 с.
19. Лукашенко Л. Ладова теорія П. Сокальського та можливості її практичного застосування. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Музичне мистецтво*. Тернопіль, 1998. № 1(9). С. 31–39.
20. Мишанич М. Українські весняні величальні пісні: ранцівки. *Етномузика* / [упоряд. Ю. Рибак]. Львів, 2007. Число 3: збірка статей та матеріалів на честь 60-річчя Богдана Луканюка. С. 67–94.
21. Рибак Ю. Жанровий склад верхньоприп'ятських обрядових пісень. *Нар. творчість та етнографія*. 2005. № 4. С. 60–65.
22. Рибак Ю. Локальні обрядові мелоформи у Верхньоприп'ятському басейні. *Проблеми етномузикології. Зб. наук. статей з географічним*

- атласом* : вип. 6. [Ред.-упоряд. Ірина Клименко]; НМАУ ім. П.І. Чайковського. Київ, 2011. С. 60–68.
23. Рибак Ю. Методика ареально-типологічних досліджень в етномузикології. Досвід львівської школи. *Етномузика*, число 3. Львів, 2007. С. 9–22.
24. Рибак Ю. Типи й ареали весільних наспівів Верхньоприп'ятської низовини. *Проблеми етномузикології. Збірник наукових статей*: Вип. 5. Ред.-упор. І. Клименко. Київ, 2010. С. 62–76.
25. Роздольський Йосип, Людкевич Станіслав. Галицько-руські народні мелодії: У 2 ч. Львів, 1906. Ч. 1; 1908. Ч. 2. (Етнографічний збірник НТШ. Т. XXI-XXII).
26. Смоляк О. Весняна обрядовість Західного Поділля в контексті української культури. Монографія. Ч 2 (нотний додаток). Тернопіль: Астон, 2001. 392 с.

Рекомендації щодо здійснення етномузикознавчого аналізу народнопісенного твору

Семантична форма вірша (віршова форма) позначається на письмі літерами українського алфавіту. Контрастні за змістом верси (віршові рядки) позначаються великими літерами, починаючи від А. Віршова структура пісень визначається за однією строфою (куплетом). Наприклад, пісня

Ой з-за гори кам'яної голуби літають.

Не зазнала розкошоньки, вже й літа минають...

має віршову форму АБ, оскільки в кожній строфі є два рядки контрастні за змістом. А от у наступному зразку

Чорна хмара наступає,

Да й чорна хмара наступає

Мати дочку навчає...

віршова форма виглядає так: АА₁Б, де підрядкова цифра «1» означає незначну зміну у тексті, в цьому випадку – поява на початку рядка вставки «да й».

Рядки або стопи, які мають повтори у тексті позначаються літерами, починаючи від Р.

Наприклад, шедрівка

1. Через небо доріженька

Щедрий вечір, добрий вечір,

Добрим людям на здоров'я

2. Йшла тудою Божа Мати

Щедрий вечір, добрий вечір,

Добрим людям на здоров'я...

має віршову форму АРС, де літера «А» позначає змінюваний контрастний текст, а «РС» – це приспів, що повторюється у кожній наступній строфі.

Якщо віршові рядки діляться на стопи, тоді вони позначаються малими літерами (аб і т.д.). Віршова форма колядки

1. Ой рано, рано, кури запіли, Святий вечор.

2. А ще раніше Манечка встала, Святий вечор...

матиме такий вигляд: абр, де «а» і «б» – змінювані стопи у рядку, а «р» – рефрен.

Основні правила запису **структури силабічного вірша** (віршової структури):

- кількість рядків у стопах вказується арабськими цифрами (від 3 до 7);
- кінець рядка позначається крапкою з комою (;), а кінець строфи – крапкою;
- якщо ізометричні склади повторюються, їх кількість вказується підрядковою цифрою (напр. – 6₂; 44₂);
- стопи міжстрофових повторів підкреслюються (напр.: «Ой у полі плужок оре, Щедрий вечір, добрий вечір» – 44;44);
- середстрофові безпосередні повтори позначаються апострофом біля відповідної цифри (напр.: «А ми просо сіяли, сіяли» – 43');
- середстрофові повтори на відстані позначаються крапками над відповідними стопами (напр.: «Ой там за ліском сонечко грає, Святий вечор, сонечко грає» – 55;45).

Для виявлення **ритмічної структури** народномузичного твору найчастіше здійснюється моделювання реального ритмічного рисунку, яке виконується з певною послідовністю:

- виписується реальний ритмічний рисунок мелодії та текст
- визначається тип і структура віршування
- виявляються музичні цезури в мелодії в реальній схемі, виставляються тактові риси на місцях цезур
- визначається розмір кожного такту (сумарна кількість найменших тривалостей)

Після цього застосовуюся правила моделювання ритмічних рисунків, запропоновані Климентом Квіткою:

1. Мелодичні розспіви об'єднуються в одну сумарну тривалість (прийом силабізації).

2. Наявні паузи додаються до попередніх тривалостей, які надалі виражають єдину величину ноти і паузи

3. Пунктовані групи замінюються рівновеликими тривалостями (прийом компенсації).

На цьому завершується моделювання ритмічної структури і встановлення пісенного типу народномузичного твору.

Аналіз звукового матеріалу на рівні **ладозвукорядних систем** здійснюється двома способами:

– перший (простіший) передбачає оцінку кількісних показників та виражається у визначенні обсягу звукоряду – від найнижчого до найвищого тонів з обов'язковим встановленням основи устою – тоніки.

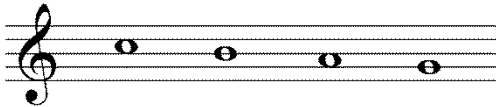
Як правило народні пісні виконуються в діапазоні від терції до октави, що, орієнтуючись на грецькі звукорядні системи, називається з використанням приставки -хорд: трихорт, тетрахорт, пентахорт, гексахорт, гептахорт. До цього вказується ладовий нахил – мажор чи мінор.

Дуже часто зустрічаються неповні звукоряди, що розташовані вниз від тоніки, а тому до основного звукоряду додають уточнення: з субквартою, з субтоном (VII натуральний ступінь) або ввідним тоном (субсемітон, півтон).

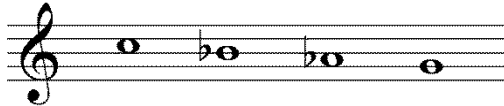
– другий спосіб ладового аналізу базується на основі визначення тетрахортових систем, що за багатьма припущеннями, вважається, слугувало основою первісного мислення народних виконавців.

У системі визначається кількість тетрахордів та їхнє співвідношення. Визначають три основних тетрахорди:

- 1) лідійський – м.2 + в.2+ в.2:

- 2) дорійський – в.2+ в.2+ м.2:

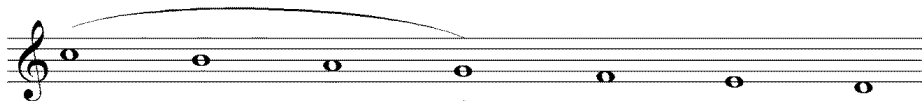

- 3) фригійський – в.2+ м.2+ в.2:

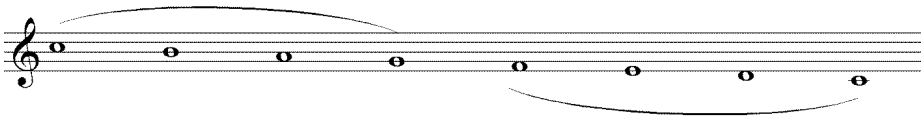

Нерідко у піснях поєднується кілька тетрахордів, тому, залежно від співвідношення нижніх опорних звуків, таке поєднання буває трьох видів:

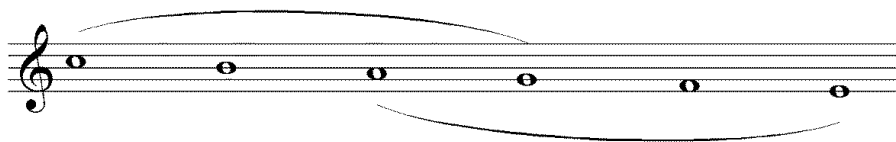
- злитне (дорійський + фригійський):

- роздільне (лідійський + лідійський):

- накладання (лідійський + дорійський):

Встановлення певного тетрахорду залежить від інтонаційного оспівування звуків, що становлять його основу, тобто за якісними показниками.

Важливою складовою аналізу народномузичного твору є встановлення його **мелічної форми**. До уваги беруться основні типи розвитку мелодичної лінії – витриманий (послідовність звуків на одній висоті), обертальний (оспівування лінійної опори, умовної «осі»), поступальний (рух мелодії по ступенях звукоряду) та стрибковий (ходи мелодії на інтервали більші від терції).

Для позначення частин твору під час аналізу мелічної форми застосовуються літери грецького алфавіту – ΑΒΓΔΕΖ. Аналогічно, як і в аналізі семантичної форми вірша, більші мелодичні побудови (на рівні речень) позначають великими, менші (на рівні фраз) – малими літерами.

Зразок оформлення етномузикознавчого аналізу пісенного твору

Вийди вийди господару

(щедрівка)

$\bullet = 78$

2. Чи ко_ ров_ ки по_ те_ ли_ лись

Чи яг_ нят_ ка по_ ко_ ти - лись
Щод_ рий ве_ чир сьва_ тий ве_ чир

Доб - рим лю_ дям на всьой ве_ ч...

1. Вийди вийди господару
Щодрий вечир сьватий вечир
Добрим людям на всьой веч...
2. Чи коровки потелились
Чи ягнятка покотились
Щодрий вечир сьватий вечир
Добрим людям на всьой веч...
3. Прилетіла ластівонька
Заглянула у віконьце
4. Чи в хатоньці попрастано
5. Чи в хатоньці попрастано
Чи ліжечко застеляно

ВС (віршова структура) – 44;44₂

РС (ритмічна структура) –

ВФ (віршова форма) – APC

МФ (мелічна форма) – ABB₁

ЛС (ладова структура) – тетрахорд мінорного нахилу з натуральною і ввідною субсекундою та субквартою

МУЗИЧНА ФОЛЬКЛОРИСТИКА

МОДУЛЬ

«АНАЛІЗ НАРОДНОМУЗИЧНИХ ТВОРІВ»

Методичні рекомендації до курсу
для здобувачів вищої освіти першого освітнього ступеня
«бакалавр» денної та заочної форм навчання
спеціальності В5 «Музичне мистецтво»
спеціалізації «Музичний фольклор»

Укладач:

Алієва Л.В.

Комп'ютерний набір та верстка:

Алієва Л.В.

Формат 60х90 1/16. Папір офсетний.
Ум. др. арк. 1,4. Гарнітура Time New Roman.

*Віддруковано у відділі
інформаційного та технічного забезпечення
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12*